

УДК 167.1::159.955.4.001

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ: АНАЛІЗ НАУКОВИХ ТЕОРІЙ*Зарицька В.В.***I. Вступ**

Кожна людина мріє стати максимально успішною у певній галузі знань чи практичної діяльності, оскільки все це може принести не тільки повагу серед оточуючих, а й певні матеріальні блага. Сучасні роботодавці все більше схильні брати на роботу тих, хто швидко орієнтується в життєвих ситуаціях, здатний проявляти активність, брати ініціативу у свої руки, щоб довести розпочату справу до логічного завершення.

Учені останніми роками доводять, що гарні розумові здібності, високі показники IQ ще не є гарантією успішності у житті, кар'єрного зростання. Виходить, що високий рівень інтелекту є важливою умовою успішної самореалізації у житті, але не достатньою.

Не менше значення для людини, як доводять учені, має комунікабельність, неконфліктність, уміння будувати позитивні стосунки, працювати в команді, протистояти стресам і залишатися оптимістом, незважаючи на невдачі.

Практика показує, що найбільших успіхів у житті досягають ті, які здатні у критичні моменти взяти себе в руки і не піддаватися гніву, роздратованості, зневірі, відчаю. Якщо людина наділена подібними якостями, то ці якості розповсюджуються на всі життєві ситуації, а не тільки на сфері, пов'язані з роботою чи навчанням.

Останнім часом все більшу зацікавленість викликає проблема зв'язку почуттів і розуму, емоційного і раціонального, їх взаємодії і взаємовпливу.

Цей зв'язок увійшов у науковий обіг під назвою "емоційний інтелект" і стає все більше популярним, хоча ще не існує чіткого визначення цього поняття.

II. Постановка завдання

Мета статті – здійснити аналіз наукових теорій емоційного інтелекту, розкрити його сутність і соціальну цінність для особистості.

III. Результати

Проблема емоційної культури залишалась актуальною впродовж усієї історії людства. Сучасні вчені і філософи вслід за стародавніми мислителями підкреслюють актуальність проблеми розвитку емоційної компетентності, відкритості людини у своїх емоційних переживаннях [11, с. 23], пов'язуючи її можливість з гармонійною взаємодією серця і розуму, афекту та інтелекту. Ошо Радшніш [16] говорив, що розум – це інтелект, налаштований на той самий лад, що й ваше серце.

У вітчизняній психології ідея єдності афекту та інтелекту знайшла своє відображення у

працях Л.С. Виготського [6; 7], А.Н. Леонтьєва [12] С.Л. Рубінштейна [19] та ін.

Так, Л.С. Виготський дійшов висновку про існування динамічної смислової системи, які являють собою єдність афективних та інтелектуальних процесів. Він стверджує, що "відрив інтелектуальної сторони нашої свідомості від її афективної, вольової сторони є одним із головних і корінних недоліків усієї традиційної психології. Мислення при цьому неминуче перетворюється в автономний потік самих по собі мислячих думок, воно відривається від усієї повноти живого життя" [7, с. 25]. На думку Л.С. Виготського, єдність афекту й інтелекту виявляється:

- у взаємозв'язку і взаємовпливі цих сторін психіки на всіх рівнях розвитку;
- в тому, що цей зв'язок є динамічним, причому, кожному рівневі розвитку мислення відповідає свій рівень розвитку афекту.

Розвиваючи ідеї Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейн відмічав, що мислення уже саме по собі є єдністю емоційного і раціонального [19].

Однак намічені підходи Л.С. Виготського до розуміння єдності афекту й інтелекту в процесі розвитку людини поки що не отримали належної розробки. На це звертав увагу і Д. Ельконін, який стверджував, що суттєвим недоліком розгляду психічного розвитку дитини є розрив між процесами розумового та емоційного розвитку [10].

У сучасному суспільстві проблема розуміння і прояву емоцій стоїть достатньо гостро, оскільки в ній штучно насаджується культ раціонального ставлення до життя, як еталону, в якому немає місця емоціям.

Свого часу К.Д. Ушинський [22] підкреслював глибокий соціальний смисл емоцій і стверджував, що суспільство, яке турбується про навчання тільки розуму, робить велику помилку, бо людина більше людина в тому, як вона відчуває, ніж як вона думає.

Дійсно, культ раціональності і високий освітній рівень безпосередньо ще не забезпечують гуманістичний світогляд і емоційну культуру людини.

На думку Е.Л. Яковлевої [28], усвідомлення власної індивідуальності є не що інше як усвідомлення власних емоційних реакцій і станів, які вказують на індивідуальне ставлення до того, що відбувається.

Відомо, що заборона емоцій призводить до витіснення їх зі свідомості. У свою чергу, неможливість психологічної переробки емоцій сприяє розростанню їх фізіологічного компоненту, що спричинює неврози. З особливою силою і чіткістю емоційні проблеми проявля-

ються у людей з низьким рівнем самоконтролю. Звільнившись з-під контролю свідомості, емоції перешкоджають здійсненню намірів, порушують міжособистісні стосунки, не дають змоги належним чином виконувати службові і сімейні обов'язки, ускладнюють відпочинок і погіршують здоров'я [4–6]. Для розв'язання проблеми емоційних і психологічних розладів необхідна цілеспрямована робота з розвитку емоційної мудрості, тієї здатності, яка в сучасних дослідженнях називається емоційним інтелектом [1–5; 8; 15; 17; 27; 28; 34–41].

Учені, які критично ставляться до концепції емоційного інтелекту, обґрунтовують свою позицію таким чином:

- по-перше, інтелект у цьому випадку є недоречною метаморфозою, яку, на їх думку, доцільно замінити терміном “компетентність”;
- по-друге, інтелект визначається як здатність, а жодних унікальних здібностей, пов'язаних з емоціями, не існує [30, с. 424];
- по-третє, в уявленнях про емоційний інтелект емоції підміняються інтелектом [9].

У традиційній західній психології емоції розглядаються як втручання, яке настільки дезорганізує і руйнує розумову активність, що їх треба контролювати. Виходячи із цього, деякі вчені вважають сам термін “емоційний інтелект” суперечливим.

Разом з тим ще до нашої ери Публіус Сиріус [1] говорив, що необхідно керувати своїми емоціями, а то емоції будуть керувати тобою. Набагато пізніше К. Юнг визначав емоції як сильне хвилювання, яке охоплює індивіда в цілому.

Сучасні прихильники такого підходу описують емоції як спонтанну реакцію, головним чином внутрішню, через порушення афективного регулювання. Вони розглядають емоції як феномен, зумовлений повною втратою інтелектуального контролю і відсутністю свідомої мети.

Р.С. Вудворт [41] вважає, що до складу шкал для вимірювання IQ треба включати тести, які демонструють, що людина не проявляє страху, гніву, неприйняття або зацікавленості до тих речей, які викликають відповідні емоції у дитини. Це означає, що емоційний інтелект розуміється як певний компонент розумового процесу, що знижує об'єктивність пізнання [27].

Часто дослідники обмежуються лише констатацією наявності цього поняття [7; 28], не визначаючи його, не виділяючи чітко його структурних компонентів. Це, мабуть, пов'язано як із семантичною неоднозначністю поняття, так і з проблемами операціоналізації емоційного інтелекту.

На противагу критикам концепції емоційного інтелекту, в ряді зарубіжних і вітчизняних теорій емоція розглядається як особливий тип знання [28], як упорядкована реакція, яка з метою адаптації фокусує когнітивну активність і подальші дії.

Так, наприклад, Р.У. Липер вважає, що емоції є первинними мотивувальними факторами, оскільки емоційні процеси дають змогу збуджувати активність, підтримувати її і керувати нею. Слово “емоція” в перекладі з латини означає “рух” [17]. Емоція – це засіб, за допомогою якого взаємодіє тіло і розум, вони постійно змінюються і “переміщуються”. Так, якщо ми повністю функціональні і благополучні, емоції позитивні, якщо ні – вони “переміщуються” до негативного полюсу.

Дж. Мейєр і П. Селовеї [40] визначають емоції як упорядковані реакції, що пересікають межі багатьох психологічних підсистем, включаючи фізіологічну, когнітивну, мотиваційну, емпіричну (пов'язану з досвідом). Ці адаптивні реакції потенційно можуть бути причиною трансформації персональної і соціальної взаємодії у збагаченні досвіду.

Найбільш поширеним визначенням інтелекту є визначення Д. Векслера, який стверджує, що інтелект – це сукупність здібностей або глобальна здібність індивіда діяти цілеспрямовано, думати раціонально й ефективно спілкуватися з оточенням.

Г. Гарднер [33] виділяє множинний інтелект і включає у відповідне психологічне явище широке коло здібностей. Він створив модель, до якої включено вісім основних підвидів (форм) інтелекту:

- вербальний;
- логіко-математичний;
- просторовий;
- музичний;
- тілесно-кінестетичний;
- міжособистісний;
- внутрішньоособистісний;
- соціальний.

У Г. Гарднера [33] емоційний інтелект розглядається як підструктура соціального інтелекту, яка включає здатність спостерігати за власними емоціями та емоціями інших людей, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для управління мисленням і діями. Звідси виходить, що емоційний інтелект не містить у собі загальні уявлення про себе й оцінку інших. Він фіксує увагу на пізнанні і використанні власних емоційних станів і емоцій оточуючих для розв'язання проблем і регулювання поведінки.

На відміну від абстрактного і конкретного інтелекту, які відображають закономірності зовнішнього світу, емоційний інтелект відображає внутрішній світ і його зв'язки з поведінкою особистості та її взаємодію з реальністю. Кінцевий продукт емоційного інтелекту – прийняття рішень на основі відображення й осмислення емоцій, які є диференційованою оцінкою подій, що мають особливе значення [11].

Отже, у загальному вигляді емоційний інтелект в науковій літературі визначається як явище, яке об'єднує в собі уміння людини розрізняти, розуміти і керувати власними емоціями, емоційними станами й емоціями своїх партнерів по спілкуванню, а га-

лузь вивчення емоційного інтелекту є порівняно молодю і розвивається приблизно два останніх десятиліття.

Термін "емоційний інтелект" був уперше використаний у 1990 р. Дж. Мейєром і П. Селовеєм, хоча ще у 1985 р. клінічний фізіолог Р. Бар-Он ввів позначення EQ (*emotional quotient*) – коефіцієнт емоційності за аналогією до IQ – коефіцієнтом інтелекту.

Широку популярність поняття "емоційний інтелект" набуло завдяки Д. Гоулману, чия книга "Emotional Intelligence" викликала надзвичайний резонанс у світовій психології в 1995 р.

Д. Гоулман останніми роками опублікував ряд наукових праць, у яких стверджується важливість емоційного фактора для успішної діяльності людини, розвинувши тим самим ідею емоційного інтелекту як доповнення, а іноді й протипаги інтелекту раціональному.

Можливо висновки Д. Гоулмана теорією назвати важко, оскільки логічні закономірності й причинно-наслідкові зв'язки у розмірковуваннях автора простежити нелегко, а висновки ним робляться на основі "прикладів з життя" та їх асоціативних зв'язків з принципами, які він декларує. Разом з тим Д. Гоулман наводить багато прикладів, які наочно демонструють важливість розуміння людиною власних емоцій та емоцій інших людей, а також уміння контролювати свої почуття і будувати стосунки з людьми.

У результаті аналізу цих прикладів Д. Гоулман визначає емоційний інтелект як здатність людини усвідомлювати свої емоції та емоції інших, щоб добре керувати ними наодинці із самим собою та при взаємодії з іншими людьми.

У своїх дослідженнях він показав, що IQ впливає на успішність людини від 4 до 25%, і пояснює це тим, що для того, наприклад, щоб стати менеджером, необхідно мати певний рівень IQ, а щоб стати успішним менеджером, необхідно додатково володіти ще й здібностями іншого роду, а саме здібностями, пов'язаними з розумінням і керуванням емоціями. У зв'язку із цим серед менеджерів став популярним вислів про те, що "завдяки IQ людина влаштовується на роботу, а завдяки EQ – робить кар'єру".

Теорія емоційного інтелекту спростовує одну із головних ідей ХХ ст. про те, що для успіху немає місця емоціям на роботі.

Д. Гоулман на конкретних прикладах упевнено доводить, що найбільш успішні у своїй діяльності ті люди, які вміло поєднують розум і почуття. Саме люди з високим емоційним інтелектом швидше приймають рішення, ефективніше діють у критичних ситуаціях, краще керують своїми підлеглими, що, відповідно, сприяє їх кар'єрному зростанню.

На сьогодні проблемою емоційного інтелекту займаються спеціалісти у всьому світі, се-

ред яких можна виділити: Р. Бар-Он, К. Кеннон, Л. Морріс, Е. Оріолі, Д. Карузо, Д. Гоулман, Е.Л. Носенко, Дж. Мейєр, П. Селовеї та ін.

Кожен із них дає власне визначення поняття "емоційний інтелект". Так, Р. Бар-Он, автор аббревіатури "EQ", визначає емоційний інтелект як набір некогнітивних здібностей, компетенцій і навичок, які впливають на здатність людини справлятися з викликами і тиском зовнішнього середовища.

Дж. Мейєр, П. Селовеї визнають емоційний інтелект як "здатність старанного осягнення оцінки і прояву емоцій; здатність розуміти емоції, наявність емоційних знань, а також здатність керувати емоціями, яка сприяє емоційному та інтелектуальному зростанню особистості" [40].

ХХ століття пройшло під егідою "звичайного" інтелекту – IQ. Саме на основі розумових і технічних здібностей оцінювали перспективи людини на успіх у житті. Незважаючи на це, у нашій країні уже давно використовується вислів: "Якщо ти такий розумний, то чому ти такий бідний?".

Виходить, що людям завжди були притаманні прагнення до успіху, бажання сімейного щастя і почуття задоволення від виконаної роботи. Чим би людина не займалася, вона завжди хоче бути успішною і реалізувати намічені цілі. А досягнення успіху (у тому числі й професійного) залежить не тільки від інтелектуального потенціалу. Дослідження показують, що успіх значною мірою залежить від розумного володіння емоціями або емоційним інтелектом (EQ). Ним якраз і визначається рівень сприйняття людиною світу, людей, подій, а також її реакція на все, яка, в свою чергу, впливає на ефективність її дій. Інакше кажучи, емоційна інтелектуальність – це вміння виражати свої емоції, а також здатність керувати ними таким чином, щоб досягти поставленої мети. Людина, яка емоційно інтелектуальна, здатна відчувати емоції і мотиви поведінки інших людей і вміло ними керувати. Вміле керування емоціями дає змогу легше справлятися зі своїми почуттями та емоціями у важкі періоди життя, особливо в сучасних умовах ринкової економіки. Емоційний інтелект допомагає зберегти віру в себе і рішучість у досягненні мети, пристосуванні до нових умов.

Кожний успіх – це почуття задоволення і прояв позитивних емоцій. Разом з тим важливо не тільки досягти їх, а й зберегти ці почуття. Вчені доводять, що здатність викликати позитивні емоції не тільки в себе, а й в інших – типова якість емоційно-інтелектуальних людей.

Незважаючи на те, що, як і кожна особливість людини, емоційний інтелект певною мірою передбачений генетично й основа для повного використання потенціалу закладається у дитинстві, значна кількість необхідних якостей може бути розвинута у людини.

Особливої важливості й актуальності розвиток емоційного інтелекту набуває у молодшому шкільному віці, оскільки саме в цей період відбувається активне емоційне становлення особистості як щодо себе, так і щодо інших, удосконалення самосвідомості формування, здатність до рефлексії і децентралізації (вміння прийняти позицію партнера, враховувати його потреби і почуття).

Робота з розвитку емоційного інтелекту доцільна з підлітками та юнацтвом, які відрізняються високою сенситивністю і гнучкістю всіх психічних процесів, а також глибоким інтересом до сфери свого внутрішнього світу.

IV. Висновки

У результаті проведеного дослідження нами були зроблені такі висновки.

1. Емоційний інтелект – це принципово нове поняття, яке можна визначати як розумну поведінку в емоційній галузі. Новизна поняття, в першу чергу, закладена в самій назві, зокрема, у поєднанні слів “емоційний” та “інтелект”, оскільки раціональна й емоційна сфери діяльності традиційно розділялись. Разом з тим “емоційний інтелект” поєднує в собі можливість зануритися у власні емоції, щоб відчуті їх та усвідомити необхідність їх раціонального аналізу для прийняття рішень. Емоції несуть в собі величезний пласт інформації, використовуючи яку, людина може діяти більш ефективно.

Згідно з описаними вище підходами до розуміння емоцій (особливого типу знання) та інтелекту (сукупності взаємопов'язаних між собою розумових здібностей), поняття “емоційний інтелект” визначається як:

- здатність розуміти ставлення, репрезентовані в емоціях, і керувати емоціями на основі інтелектуального аналізу і синтезу;
- здатність ефективно контролювати емоції і використовувати їх для покращення мислення;
- сукупність емоційних (особистісних і соціальних) здібностей, які впливають на загальну здатність ефективно справлятися з вимогами і тиском навколишнього середовища;
- емоційно-інтелектуальна діяльність;
- підструктура соціального інтелекту, що є однією з характеристик індивідуальності;
- здатність діяти відповідно до власних почуттів і бажань.

В усіх запропонованих вище визначеннях поняття “емоційний інтелект” акценти робляться на окремих аспектах емоційних здібностей і не відображено аспекти інтелекту як сукупності взаємопов'язаних між собою розумових можливостей для забезпечення ефективної самореалізації.

2. Другим принципово новим моментом у визначенні цього поняття є те, що емоційний інтелект дозволяє керувати своїми емоціями, а у традиційній психології це вважа-

лося неможливим, оскільки цей процес безпосередньо пов'язаний з фізіологією.

3. Привабливість підходу до визначення поняття “емоційний інтелект”, його сутності і значущості для людини полягає в тому, що здатність відчувати, розпізнавати і керувати емоціями – це навички, які можна напрацьовувати і розвивати.

4. На сьогодні існує потреба у подальшому дослідженні феномену емоційного інтелекту, його структури, шляхів розвитку, що відкриє реальну можливість оптимізації взаємовідносин між людьми в процесі міжособистісної взаємодії через глибше усвідомлення емоційних процесів і станів. Розвиток емоційного інтелекту може розглядатися як значущий фактор підвищення психологічної культури суспільства в цілому.

Література

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект: исследование феномена / И.Н. Андреева // Вопросы психологии. – 2006. – № 3. – С. 78–86.
2. Бабаева Ю.Д. Эмоции и проблемы классификации видов мышления / [Ю.Д. Бабаева и др.] // Вестник МГУ. Серия 14. Психология. – 1999. – № 2. – С. 91–96.
3. Библия. Книги Ветхого Завета. – М. : Рос. библейское общ-во, 1994. – С. 648–682.
4. Бьюзен Т. Могущество социального интеллекта / Т. Бьюзен. – Мн. : Попурри, 2004. – 208 с.
5. Вайсбах Х. Эмоциональный интеллект / Х. Вайсбах, У. Дакс. – М. : Лик Пресс, 1998.
6. Выготский Л.С. О двух направлениях в понимании природы эмоций в зарубежной психологии в начале XX века / Л.С. Выготский // Вопросы психологии. – 1968. – № 2. – С. 157–159.
7. Выготский Л.С. Собрник сочинений : в 6 т. / Л.С. Выготский. – М., 1982. – Т. 2.
8. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство. Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман, Р. Бояцис, Макки Энни. – М. : Альбина Бизнес Букс, 2005.
9. Ильин Е.П. Эмоции и чувства / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2001. – С. 242–244.
10. Кравцов Г.Г. Единство аффекта и интеллекта в теории и на практике / Г.Г. Кравцов // Л.С. Выготский и современность. – Минск, 1996. – Т. 1. – С. 25–29.
11. Куница В.Н. Межличностное общение / В.Н. Куница, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001.
12. Леонтьев А.Н. Деятельность и сознание / А.Н. Леонтьев // Вопросы философии. – 1972. – № 12. – С. 137–140.
13. Носенко Е.Л. “Емоційна розумність” як детермінанта успішної життєдіяльності людини і шляхи її операціоналізації / Е.Л. Носенко, Н.В. Коврига // Вісник

- Дніпропетровського ун-ту. Педагогіка і психологія. – 2000. – Вип. 6. – С. 3–7.
14. Обуховский К. Галактика потребностей. Психология влечений человека / К. Обуховский. – СПб. : Речь, 2003.
 15. Орме Г. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха / Г. Орме. – М. : КСП+, 2003. – 272 с.
 16. Ошо (Бхагаван Шри Раджниш). Библия Раджниша / Ошо (Бхагаван Шри Раджниш). – М., 1995. – Кн. 1. – Т. 3. – С. 316–318.
 17. Психология эмоций. Тексты / [под ред. В.К. Вилюнаса, Ю.Б. Гипенрейтер]. – М. : Изд-во МГУ, 1993. – С. 248–250.
 18. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций / Я. Рейковский. – М. : Прогресс, 1979. – С. 133–179.
 19. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М., 1973.
 20. Семенова Н.Д. Возможности психологической коррекции алекситимии / Н.Д. Семенова // Телесность человека: Междисциплинарные исследования. – М. : Филос. общ-во СССР, 1991. – С. 89–96.
 21. Слепкова В.И. Развитие эмоциональной компетентности средствами психологического тренинга / В.И. Слепкова, De Vries-Geervilet Liet T // Актуальные проблемы кризисной психологии : сб. науч. тр. – Мн., 1997. – С. 130–137.
 22. Спасибенко С.Г. Эмоциональное и рациональное в социальной структуре человека / С.Г. Спасибенко // Социально-гуманитарные знания. – 2002. – № 2. – С. 109–125.
 23. Тайлакер Й.Б. Тренировка IQ: Ваш путь к успеху / Й.Б. Тайлакер, У. Визингер. – М. : АСТ, 2004. – 174 с.
 24. Тостов А.Ш. Феноменология эмоциональных явлений / А.Ш. Тостов, И.Г. Колымба // Вестник Моск. ун-та. Серия 14. Психология. – 1999. – № 2. – С. 3–14.
 25. Холмогорова А.Б. Культура, эмоции и психическое здоровье / А.Б. Холмогорова, Н.Г. Гараньян // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 61–74.
 26. Хухлаева О.В. Тропинка к своему Я / О.В. Хухлаева. – М. : Генезис, 2001. – 280 с.
 27. Чеботарь А.И. Эмоциональный интеллект как основа успешности жизнедеятельности человека / А.И. Чеботарь // Вісник Дніпропетров. ун-ту. Педагогіка і психологія. – 1999. – Вип. 4. – С. 129–134.
 28. Яковлева Е.Л. Эмоциональные механизмы личностного и творческого развития // Вопр. психол. – 1997. – № 4. – С. 20–27.
 29. Ярчак М.Т. Ці існує емаційнальнае мысленне? / М.Т. Ярчак // Адукацыя і выхаванне. – 2002. – № 7. – С. 72–75.
 30. Buck R. Motivation? Emotion and Cognition: A Developmental-Interactionist View / R. Buck // International Review of Studies on Emotion / V.T. Chichester ; [ed. K.N. Strogman]. – Willey, 1991.
 31. Goleman D. Working with Emotional intelligence / D. Goleman. – New York : Bantam Books, 1998.
 32. Frujda N.H. Etichettamento Delle Proprie Emotioni / N.H. Frujda, V.L. Zammuner // G. Ital. Psicol. – 1992. – Vol. 13. – №3. – P. 389–423.
 33. Gardner H. Multiple Intelligences / H. Gardner. – N. Y., 1993.
 34. Golberg C. Why Hamlet Could not Love / C. Golberg // Psychoanal and Psychother. Intelligence. – 1991. – Vol. 9. – № 1. – P. 19–32.
 35. Goleman D. Sex Roles Reign Powerful as Ever in the Emotions / D. Goleman // The New York Times. – 1988.
 36. Lopes P.N. Emotional Intelligence and Social Interaction / [P.N. Lopes et. al.] // Pers. and Soc. Psychol. Bull. – 2004. – Vol. 30. – P. 1018–1034.
 37. Mayer J.D. Emotional Intelligence: Popular or Scientific Psychology / J.D. Mayer. – 2005.
 38. Mayer J.D. Perceiving Affective Content in Ambiguous Visual Stimuli: A Component of Emotional Intelligence / J.D. Mayer, M.Di Paolo, P. Salovey // J. Pers Assessment. – 1990. – Vol. 54. – № 3, 4. – P. 772–781.
 39. Mayer J.D. The Intelligence of Emotional Intelligence / J.D. Mayer, P. Salovey // Intelligence. – N. Y., 1993. – P. 433–442.
 40. Salovey P. Some Final Thoughts About Personality and Intelligence / P. Salovey, J.D. Mayer ; [Eds. : J. Stenberg, P. Ruzlis] // Personality and Intelligence. – Cambridge : Cambr. Univ. Press, 1994.
 41. Woodworth R.S. Psychology / R.S. Woodworth. – 4th ed. – N. Y. : Henry Holt, 1940.

Зарицька В.В. Емоційний інтелект: аналіз наукових теорій

Анотація. У статті проаналізовано наукові теорії емоційного інтелекту, розкрито його сутність, соціальну цінність для особистості.

Ключові слова: інтелект, емоції, емоційний інтелект.

Зарицкая В.В. Эмоциональный интеллект: анализ научных теорий

Аннотация. В статье проанализированы научные теории эмоционального интеллекта, раскрыты его сущность, социальная значимость для личности.

Ключевые слова: интеллект, эмоции, эмоциональный интеллект.

Zarytska V.V. Emotional intelligence: analysis of scientific theories

Annotation. Scientific theories of emotional intelligence are analyzed in the article, the essence and social value of it are revealed.

Key words: *emotions, intelligence, emotional intelligence.*